

ספריי — אוצר החסידים — ליבאוועיטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שני אונרסאהן
מליאבאוועיטש

תולדות

ויצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

77 איסטערן פארקוויי
שנת חמישת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה
ברוקלין, נ.י.
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מה"מ

לזכות

הרהי"ת ר' שלום בן פרידא שיחי

לרפואה שלימה וקרובה
לאיווש"ט ובריאות
ובכל המצטרך

תולדות

בשורות הגאולה

124

שלימונתה ע"י המלך המשיך שהוא „mbit dud v'morut shelma“¹¹ – שתוכנה של הכרזה זו הוא התגלות מציאותו של מלך המשיח. ועי'ז' ולאח'ז' באה התגלותו לעין כל ע"י פועלותיו כו...).

(משיחות ליל ה' פ' תולדות, אדר"ח כסלו, וש"ט תולדות, ב' כסלו תשנ"ב)

11) סהמ"ץ להרמב"ם מל"ת שבכ. פיה"מ סנהדרין ר"פ חלק יסוד הי"ב. אגרת תימן.

ולכן בא עניין זה דוקא (בתחילת פ' תולדות, לפי שיעירה של פרשה זו – „אללה“ – הוא סיירור „תולדות יצחק“, קורותיו של יצחק) (בפ' חי שרה המודבר הוא בהמשך לעניינו של אברהם: מ' ויצא מתחילה הספר ע"ד יעקב: ובפרשת תולדות הוא סיירור קורותיו של יצחק, ועד ש' אחד מהפירושים בו„ואלה תולדות יצחק“ הוא – „ילדינו ימי וקורותינו“¹²)

וזוהי הדגשת הכתוב, שבמספר עניינו של יצחק („תולדות יצחק“) נוגע לדעת ש„אברהם הוליד את יצחק“, שיצחק „דומה“ לאברהם.

ב. בנוגע לעניינו ועובדתו של יצחק מצינו דבר והיפוכו: ידוע שמדתו של יצחק היא מدت היראה, „ווחד יצחק“. שזו ההפרש בין עובdotו של אברהם ושל יצחק: עובdot אברהם היא במדת האהבה והחסד, „אברהם אהבי“, ושל יצחק – במדת היראה והפחד.

אמנם לאידך – כמה עניינים ביצחק מורים על קשר ושיכות לממד האהבה והחסד:

(א) תחולתו, (ומן) ליתדתו: אמרו חז"ל: „בפסח נולד יצחק“, וידועו אשר שלש

(5) להעיר מפרש"י ר"פ נה „די'א למדך כי...“. (6) ספורנו כאן.

(7) יוצא לא, מב. וראה תיא ותיב"ע שם. ועוד.

(8) ישע"י מא, ח.

(9) ר"ה שא, רע"א (וראה תוכ' שם). רשי"י וירא Ich, י. ועוד.

(10) טהורת סתי"ז. וכיה בזח"ג רגנו, ריש ע"ב.

א. ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. וביארו חז"ל: שכפל לשון הכתוב בא למדנו, שנוסף על שהי „ יצחק בן אברהם“, כי מודגשת אשר „אברהם הוליד את יצחק“, כי ה' דומה לאברהם בקהלستر פניו – „לפי היו ליצני הדור אומרים מאביב מל' נתי עברה שרה... הקב"ה צר קלסלטר פניו של יצחק דומה לאברהם“.

וכבר הקשו בפרשימים: עניין זה, ביטול דברי ליצני הדור „מאביב מל' נתי עברה שרה“, כי מתאים להשמענו כי סמכות לסייע לידת יצחק – ולמה חיכה הכתוב עד עתה – פרשת תולדות – לבטל אמרה זו?

ומשמעותו, דעת היהות שסתיבת יצירת קלסלטר פניו של יצחק דומה לאברהם היתה כדי לבטל דברי ליצני הדור – זה נוגע (גם) לעניין עקריו ולענינו הקיים גם לאחררי ביטול דבריהם – נוגע לעצם עניינו ועובדתו של יצחק.

1) ב"מ פז, א. תנומה פרשנתנו א. פרשי ריש פרשנתנו.

2) לשון רש"י.

3) ראה מפרש רשי"י כאן. אלשר ועוז כדאן. וראה גם לפרש ח"ב ע' 101 ואילך.

4) וכפשתות לנו רשי"י שתחילה צירטו של יצחק והיתה דומה לאברהם, ודבורי ליצני הדור היו רק בעית עיבורה של שרה („מאביב מל' נתבערה שרה“). וכן מפרש בתנומה שם (הובא ברא"ם כאן).

ולפי דבריו הגמ' (ב"מ שם) – هي זה תיכף לאחררי עשית המשחה גדול שאו – היניקה בנים שרה" (ירא כא, ז) – „ונעדיין היו מרגנדים כי מיד נהפך קלסלטר פנים כי“. וראה חדאי מהרש"א שם.

ג. לכוארה ה'י אפשר לבאר זה הע"פ הידיעו¹⁸, דזה שהעבודות של אברהם ו' יצחק היו בשני קווים שונים וגם הפכים – הכוונה בויה שעריך עבדתו של אברהם – הם היתה במדת החסד, אבל לא שהיתה מוגבלת רק בה אלא הייתה כלולה גם מדת הגבורה והיראה, וכמפורש אצל אברהם – "עתה ידעת כי רא אלקים אתך וזה במקורה, שעבודותך אלה יתנו לך כבודך".¹⁹ והוא בזאת, שעובדותך היה במדת היראה.²⁰ היתה כלולה גם מדת החסד, אבל השבודתו העיקרית היהת בה מדת היראה.²¹ ועפ"ז יש לפרש²² דזה שאמור הכתוב – "אברהם הוליד את יצחק", שהקב"ה צר קלסרת פניו של יצחק דומה לאברהם – הכוונה בויה לא רק לתואר פניו ה- גשמי, כי"א גם ל"קלסתור פניו" ההורחני, מdato – מdato ועבדתו, ובאו למדנו כי בעבודתו של יצחק ישנה עבדות הד – אהבה (דאברהם).²³

אם נמנם, לכוארה אין זה ביאור מספק, כי מאחר ששמו של יצחק בפי כל ותמיד הוא ע"ש השמחה דוקא, בעצם' שזו עיר ענינו של יצחק.²⁴

זאת ועוד: ידוע²⁵ היחס בין יצחק ושם – דגילה מורה על רגש של שם-ההיא בזאננו באופן גליי כי'ך [שלכן יכול להיות ה"גילוח" ביחיד עם היראה ורעדת, כמו שנאמר²⁶ "עבדו את ה' ביראה – ויגלו ברענדה"], משא"כ שמחה היא –

הרגלים הם כנגד ה' אבות – פסח כנגד אברהם, שבועות כנגד יצחק וסוכות כנגד יעקב. ונמצא, שלידת יצחק הייתה ברגל שכונגד אברהם. ומובן בפשטות שאון זה במקורה, אלא מפני שכון הוא הדבר מצד חוכן ענינה של לידת יצחק, דמכיון שמצוותו של יצחק "דומה" לאברהם (הפשטות) דותה ברגל "דאברהם".²⁷

ב) שמו: "יצחק" הואMLSוון "חוק"²⁸ – ע"ש, "חוק עשה לי אלקים", ענין של שמה²⁹. והרי שמחה היא תנווה הפקת מדת היראה והפחד³⁰ – ואעפ"כ נקרא יצחק בשם המורה על שמחה.

ג) כללות ענינו – ויגדל האיש גוי עד כי גודל מאד³¹ – תכלית החסד והגדלות.³²

ד) וארכה את זרעו (ע"י אשר) וatan לו את יצחק.³³

וזו.

(11) בחדיאג מהרש"א ר"ה שם (ג, ב) ש' יצחק שהוא מdatת הדין נברא בפסח שבוי ה' שולט מdatת הדין על המצריים וכו'. אבל בזוהר שם (ועוד) שפסח כנגד אברהם והוא מסטרוא דמיון. וכן הוא לכוארה בפשטוות הענין, שעיר ענין של פסח והוא – גאותה ישראל (לא עונש המצרים), ענין של חסד.
 (12) רש"י לך יי, ט. – ולהעיר שנק' גם ע"ש – חוק (תהלים קה, ט. וועוד). וראה תורת פרשננו (ה, א. שם ד). ובכ"מ.
 (13) וירא בא, ו. – ובתויח (פרשננו שם, א; ויזא כת, א) ובכ"מ, שוויה טעם קריאת שם יצחק. וואה פ" הר"י בכור שור שם.

(14) רש"י שם.
 (15) ראה גם ודור ר"פ אחורי: עבדו את ה' ביראה ויגלו ברעדה וכਮתי עבדו את ה' בשמחה .. הנני קראי קשין אחדדי. וראה באורכה לקוטי לוי"ץ שם (שם גם בונגע ליצחק). ולהעיר משלחה פרשננו (תפל, ב).

(16) פרשננו כת, יג. וראה لكمן הערה 42.

(17) יהושע כד, ג. ואורזיל יצחק בגמי' ארבה (שעה"ט להאריזיל ר"יפ בא. מ"ח מס' סדר ליל פסח פ"י מס' 8).

(18) תניא אה"ק סיג' (קיט, ב). ובכ"מ.

(19) וירא כת, יב.

(20) ראה גם ס' היליקוטים דאי"ח דהצ"ע ערך יצחק ס"ב. וש"ג.
 (21) ולהעדר מהוזיל (כ"ר ריש פרשננו – פס"ג, ג' יצחק ונקר אברהם דמחייב אלה מולדות יצחק בן אברהם).

(22) לקות נזכרים מז, רע"א.
 (23) תהילים ב, יא. – וראה ודור שם: דאסיר לי לביי ס"ו.

אויר של מישח מורה על העצם (חיות) דמשיח, כלומר, התגלות מציאותו (מציאות שקיימת גם לפניו למלכות) בתור מלך המשיח, ולאחריו התגלות מציאותו (אויר שבו אין ערוך מאورو של משיח), מתחילה התגלות לעניין כל ע"י פועלותיו (אור של משיח).

ועפ"ז מובן שעיקר החידוש דביאת המשיח הוא בהתגלות מציאותו ("מצאתה דוד עבדי"), כי, כל פרטי העניינים שלalach³⁴ התגלותו לעין כל ע"י פועלותיו לגואל את ישראל, וכל העניינים דימות המשיח), בaims כחווצה והסתעפות מהתגלות מציאותו, וכלולים בה.

... ובנגוע לפועל – "העשה הוא העיקר"³⁵ ... ציריך כא"א מישראל להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהדגשת העניין ד"כל ימי חייך להביא לימות המשיח", ע"ז שככל מציאותו, תיכף כשניעור משנתו, חזורה בהחיקות דמשיח (שזה עצם מציאותו של כא"א מישראל, מישח שבו) שמביאה לימות המשיח.

... ויה"ר והוא העיקר – שבתחלת חודש כסלו, חודש הגואלה, תבוא בפועל ובגילוי הגואלה האמיתית והשלימה, התחלת הגואלה ושלימותה, ע"י מישח צדקנו – "يעמוד מלך מבית דוד כו'", עד שיתקן את העולם לעבד את ה' ביחד, שנאמרו אז אהפוך אל עמים גוי לעבדו שכם אחד"³⁶.

וכמרומו גם בסיום וחותם ההפטרה דשבוע שעבר ...
 ההפטרה דשבוע שעבר מסתיימת בהכרזה "יחי אדוני המלך דוד לעולם"³⁷ – נצחות מלכות דוד שנמשכה במלכות שלמה,

(6) "מאיתן הבאים מבני דוד ועדיין ה' لهم ממשלה גם בגלות .. כಗון ריבינו הקדוש" (חדיאג מהרש"א לសנהדרין צח, ב).

(7) תהילים פט, כא.

(8) אבות פ"א מר"ז.

(9) צפני, ג, ט.

(10) מ"א, אלא.

מט.

הנקודה העיקרית שבחיי כא"א מישראל וככלות ישראל במשך כל הדורות: "כל ימי חייך להביא לימות המשיח", ובהדגשה יתרה בדורנו זה ובתקופתנו זו, כמדובר כמ"פ בתקופה الأخيرة (שכבר נשלו כל העניים וצריכים רק לקבל פניו משיח צדקו בפועל ממש).
 .... "כל ימי חייך" – פירושו בכל רגע ורגע שהאדם חיה, הוא ביום והן בלילה, הוא ער והן ישן, שגם אז הוא חי ע"י נשימת האור ("כל הנשמה תהלל ייה", "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם כו'") שמכרח להיות בכל רגע ורגע (משא"כ אכילה ושתתי). ו"כל ימי חייך להביא לימות המשיח" – פירושו שהחיה שלו (בכל רגע ורגע) הוא בהبات ימות המשיח, לומר, לא רק בשעה שחושב ומדבר ועושה פעולות בהבאת המשיח, אלא עצם חיותו ("חייך") הוא להביא לימות המשיח.

... ובפרטיות יותר:

העניין ד"כלי ימי חייך להביא לימות המשיח" מתבטא בכך שתיכף כשניעור עצם הנשמה (شمוגלה עצם מציאותו ורק העצם מריגיש בנשימות האור עניינו של משיח – אויר של משיח, ובלשון חז"ל, "רווחו של מלך המשיח").

ויש לומר, שע"אויר (רוח) של משיח" הוא למעלה גם מ"אורו" של משיח", כי, אור של משיח מורה על ההתגלות דמשיח ע"י פועלותיו (כמו "ילחם מלחמות ה" עד ש"נצח", וכיו"ב), משא"כ

ידוע שבני הם, אם כבנים אם כי עבדים²⁶: "בניים אתה לה אליכם"²⁷, עבדי המ²⁸: התחבוננות בקרובו של הקב"ה לישראל, "כי אתה אבינו"²⁹, מ-עוררת ומגלה אהבה לה: והתחבוננות בזה שהקב"ה הוא "מלכנו" מעוררת ו- מגלה היראה והbijtol.

והחילוק בין שתי המדות הללו (אה- בת השם ויראותו) בפועלן בנפש האדם הו: האבה מעוררת התקרובות האדם להקב"ה: היראה פועלת בהאדם הרגש הביטול והשלפות לפניו ית.

מהחילוקים שבין אהבה (מדתו של אברהם) ליראה (מדתו של יצחק): עניינה של אהבה הוא קירוב האוהב אל הנאהב, שכן זהה תנועה של התבטלות האוהב כלפי הנאהב, אדרבה, באהבה מורגשת מציאות האוהב, שהוא עשויה קרוב³⁰: משא"כ יראה עניינה – שהאדם מתבטל מ Abed תוקפו וממציאותו כלפי זה שירא ממנו.

דוגמא לדבר – החילוק בין בן ו-עביד:

היחס בין בן לאביו יסודו (בעיקר) ברגש האהבה שביניהם – והרי אהבת הבן אל אביו אינה מبطלת "מציאותו" של הבן, כי"א כפי שהוא במציאותו יש לו קירוב (ואהבה) אל אביו: משא"כ היחס של העבד לאדון קשור (בעיקר) במדת היראה (יראת העבד לאדון), שעניינה ופעולתה הוא הביטול – שמקבל עליו את עול אדונו וכփוף ובטל אליו.

וכן הוא בעבודת השם:

(26) פיו"ט "היום הרות עולם" בתפלת מוסף דראה. ורואה הפטורת פרשנותו (מלאכי א, ז) בן גוי ועבד גוי י"א בצדיו גוי י"א מזרדי גוי.

(27) פ' ראה יד, א.

(28) בהר כה, מב. שם, נה.

(29) ישע"י סג, טז.

(30) ל' הש"ס – עירובין צח, א.

(24) כמובן גם מוחר שם, ד"עכדו את ה' ב- "שמחה" היא בסתרה לעבדו את ה' ביראה (אף שאפייל "ויגלו ברעדה").

(25) ראה בארוכה בוה – ספר הערכים-ח'ב"ד ח"א ערך אהבה טעיה ביג. ושין. שם ערך אהבת ה' טעיה ד. ושין.

1) ברכות יב, סע"ב – במשנה.

2) תהילים בסופו. ב"ר פ"יד, ט. דב"ר פ"ב, לו.

3) ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.

4) זה"ג לד, ב. נתן בלקוטי לור"ץ זה"ג ע' ריט ואילך.

5) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

וזהו הטעם שדוקא אצל יצחק מצינו עני הברכה בריבוי של "לא מצינו עני" ברכות אלה לא באברהם ולא ביעקב" כנ"ל – כי דוקא על ידי מدت היראה דצחיק נמשכת תגברות השפע של מעלה מדידה והגבלה⁵⁶ –

(לרש"י שבת קל, ב. וכיה בזחיה צ, רע"א) המורה על תוקף האהבה ביחס – כי אהבה דצחיק היא אהבה רפואי אש (שלמעלה מדודה"ג), משא"כ אהבת אברהם שהיא אהבה נימה, אהבת עולם. ע"ש.

56 (ריגל ואברהם) מבנת השיחות דברות יצחק

שלמעלה בגין ערור משכלו (המוגבל) של נברא – והאדם בכך עצמו יכול להשיג רק חלק הכى מצומצם ביותר ממנו³⁶.

אמנם כשהאדם מבטל את עצמו, ועוד שהוא מריגש את עצמו כמו עפר – ו' נפשי בעפר לכל תהיה" – הרי דוקא ע"ז העשה מוכשר לקבל תורה של הקב"ה ועד – בהבנה והשגה, ותרה מהה באפן ד"פחים לבני בתורתך" – להגיע להרחבת אמיתית דפתחת הלב, ולקלות "תורתך" – של השם, כפי שהיא למעלה משכל הנברא). והינו ממשו שאין בפתחת הלב קלתו תורה של הקב"ה שלמעלה לא גמרי ממציאות הנבראים) – וכל עיניה היא פתחת הלב של קדושה. ז. ע"פ כל הניל"י גם גם בנוגע ל- יצחק:

היראה אצל יצחק, הייתה הכנה והכשרה לשמה והפתיחה הלב בעבודת ה- שם, הבאה ע"ז הקדמה הביטול. וכן נקרא בשם יצחק – מלשון צחוק ושםה, המורה על התרחבות והתפשטות (עד להתפשטות שאין בה הגבלה, כדי ע"ז) שהשמה פורצת כל הגדרים) – כי ב- יראה וביטול של יצחק מתגלת תגברות החיים, הרוחבות האמיתית דקדושה ("פחה לבני בתורתך").

וזהו מה שמלמדנו הפסוק – "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליך את יצחק", שיצחק היה דומה לאברהם (ועד שלידתו הייתה בפתח דוקא, הרgel

גלוות אלקות שלמעלה מדידה והגבלה (בלשון הכתוב) "מרום וקדוש אשכנו ואת דכא ושפלו רוח", שורות מה השם וקדושתו שכונת דוקא אצל "דכא ושפלו רוח".

וכמו שמצוינו גם בדוגמא הניל' (סעי- ד) דעבד אדון, שאחוויל³² "עבד מלך – מלך", ככלומר: דוקא משומש שהוא עבד, היה "כליל" שבו ועיי מתגלת תוקפו של המלך: היה שבל מוצאותיו הוא עבד המלך, שאין לו שום מוצאות ותוקף לעצמו כלל, הרי שבל תוקפו איןו אלא תוקפו של המלך המתגלת על ידו.

ו. זהו גם אחד מהביבאים בהב- קשה³³, "ונפשי בעפר לכל תהיה" פתח לב- בתורתך" – דלאכורה, שנ- עניינים אלו הם הפכים זמ"ז: "ונפשי בעפר "שהכל תהיה" הוא ביטול גמור, כעפר "שהכל דשין בר"ז"; ו"פתח לבני בתורתך" הוא, אדרבה, עניין של "מציאות" (גב המרגיש ומבין) ועוד יותר – פחיתה הלב, שהיה תנואה של התפשטות והתרחבות (היפך הביטול) – ואיך יתכן לומר, שהדריך לפתח לבו בתורת השם היא ע"ז הקדמה "ונפשי בעפר לכל תהיה"?

אלא שהוא הנותנת³⁵: בלי הקדמה זו של "ונפשי בעפר לכל תהיה", כשהכחשת האדם לקילת דברי תורה היא רק כי יייטת מזווחו ושבלו ותו לא – אי אפשר לו להגיע לפתחת לב אמיתית "בתורה". כי התורה היא חכמתו של הקב"ה,

(31) ישע"י נז, טו.

(32) ריש"י בהעלותך יב, ח. ספרי (וירוש"י) דברים

ג. ז. ויעוד (בשיעור מז, ב: כמלן).

(33) תפלה אלקי נזרו (ברכות י, א).

(34) עירובין נד, א.

(35) ראה גם לkurush חט"ז ע' 326. חכ"ז ס"ע 250

ואילך.

لкоти	תולדות א	שיעור	108
בשרה ומקורה אינה עניין של דין ומנין עת השפע, אלא אדרבה – תגבורות ה' השפעה דוקא ⁵³ .	עד"ז ביצחק שהי' מרכיבה למדת ה' גבורה דלמעלה, ולכון היתה (עיקר) עברו דתו במדת היראה.	בשרה ומקורה אינה עניין של דין ומנין עת השפע, אלא אדרבה – תגבורות ה' השפעה דוקא ⁵³ .	עד"ז ביצחק שהי' מרכיבה למדת ה' גבורה דלמעלה, ולכון היתה (עיקר) עברו דתו במדת היראה.
י. ומשתי מודתיו יתברך, חסד וגבורrah, נשתשלשו ונמשכו בהאדם שית ה' מדות אהבה ויראה בעבודתו יתברך:	ט. והנה בנווגע למדת האכורה של מעלה מבואר ⁵⁴ ,شبשרה ומקורה אין עניינה – דין וצמוץ (מניעת ההשפעה), אלא אדרבה, גבורה מלשון תגבורות, תגבורות החיות (עד גבירות גשימים ⁵⁵).	יל. והנה בנווגע למדת האכורה של מעלה מבואר ⁵⁴ ,شبשרה ומקורה אין עניינה – דין וצמוץ (מניעת ההשפעה), אלא אדרבה, גבורה מלשון תגבורות, תגבורות החיות (עד גבירות גשימים ⁵⁵).	ט. והנה בנווגע למדת האכורה של מעלה מבואר ⁵⁴ ,شبשרה ומקורה אין עניינה – דין וצמוץ (מניעת ההשפעה), אלא אדרבה, גבורה מלשון תגבורות, תגבורות החיות (עד גבירות גשימים ⁵⁵).
מדת החסד דלמעלה, שהיא השפעת חסדו ית' שלפי ערך הנבראים ואשר בגין כלתם לקבל, נמשך באדם הרוגש ה' אהבה, כי כאשר מרגיש חסדו של הקב"ה, הנה כמים הפנים לפניהם מתעורר האדם להתקורב אל השם:	וההפרש בין מدت החסד למדת ה' גבורה הוא, שמדת החסד, מכיוון שעניינה השפעה אל הוילח, לכון על ידה באה ה' השפעה באופן שיזוכל המקביל לקבלה ⁵⁶ ; משא"כ מדת הגבורה היא השפעה בהחדר גבירות רבה (השפעה שלפי ערך הר' מש' פיעי) ⁵⁷ . אלא שמו נמשך ונשתלשל אח"כ עניין הצמצום והגבורה (מניעת השפעה) כפושטה, בפרט כשהמקובל אין ביכולתו להכיל שפע רב כזה.	ומדת הגבורה דלמעלה – תגבורות ההשפעה (שלמעלה מדידת והגבלה של הנבראים) – מעוררת באדם את הרוגש היראה והבטול, שעי"ז ביכולתו לקבל גם תגבורות השפע (עד משנתל", שהבי' טול ד"ו נפשי בעפר לכל תה"י) הוא כדי לפתח לבו בתורתך ⁵⁸ .	ומדת הגבורה דלמעלה – תגבורות ההשפעה (שלמעלה מדידת והגבלה של הנבראים) – מעוררת באדם את הרוגש היראה והבטול, שעי"ז ביכולתו לקבל גם תגبورות השפע (עד משנתל", שהבי' טול ד"ו נפשי בעפר לכל תה"י) הוא כדי לפתח לבו בתורתך ⁵⁸ .
הרוי מוכנו, שאין מدت היראה של יצחק עניין הפכי ממדת אהבה של אברהם – שהרי עניינה ותכליתה של היראה והבטול הוא כדי שתאריך אצל תגבורות החסד שלמעלה ⁵⁹ , ויתקרב אל השם בתריר שאות ותריר עז ⁶⁰ .	ונמצא, שלא זו בלבד שעניין הגבורה והדיון שלמעלה אינו בשבייל הדיון עצמוני, וכל מטרת הדיון הוא רק חסיד [כ-] יוציאי, בעניין עונשי התורה, שאין מטרת חם העונש עצמו ח'ז, אלא כדי לمارك ולזכרך את האדם עד שתיכפר לו החטא, שלכן כל התורה – כולל ענייני העונש שבה – נקראת „תורת חסיד" ⁶¹ – אלא עוד זאת, שעצם מדת הגבורה שלמעלה	הרוי מוכנו, שאין מדת היראה של יצחק עניין הפכי ממדת אהבה של אברהם – שהרי עניינה ותכליתה של היראה והבטול הוא כדי שתאריך אצל תגבורות החסד שלמעלה ⁵⁹ , ויתקרב אל השם בתריר שאות ותריר עז ⁶⁰ .	ונמצא, שלא זו בלבד שעניין הגבורה והדיון שלמעלה אינו בשבייל הדיון עצמוני, וכל מטרת חם העונש עצמו ח'ז, אלא כדי למרקם ולזכרך את האדם עד שתיכפר לו החטא, שלכן כל התורה – כולל ענייני העונש שבה – נקראת „תורת חסיד" ⁶¹ – אלא עוד זאת, שעצם מדת הגבורה שלמעלה
(53) וראה זה"ג (קכט, א) דבעתקא "គוגא ימיה נאי" (הינו שיש שתי "זיות" (הנוגנות), אלא ששתיו, "מיןיא" וחותם). – ובכ"מ מבואר שצחוק הוא גבירות דעתיק (תמי"א לט. ב. ס' הליקוטים דאי"ה דה"ג ערך יצח סוף ג' (יש"ג). ועוד).	(48) תורי א, ג'. וראה שם קי, ב. ובכ"מ.	(43) כו, כב. וראה רmbiy (יעוזו) שם דקאי על ביהמ"ק ה' (שהוא רוחב ה' את גבלר ג'). ו' להעיר, שלטעמ"ד אמרו ליצחק דוקא כי אתה אבינו (שבת פט, ב. נת' בתויא פרשטו בארכובה).	(38) ולהעיר שגם חסיד דבריהם, מכיוון שעניינו הקירוב לה, יש בו עניין הביטול, ואנכי עפר ואפר" (ראה תניא אגה"ק סי' ב. לקריית עקב י, ג ואילך. ובכ"מ) – אלא שאיןו כיצחק שעניינו יראה וביטול. ואכ"ם.
(54) ולහעיר שר דוקא ומון מנחה (שבת) – שכ' נגד יצחק והוא זמן גבירות (ראה זה"ג סג, א. ועוד. ד"ה ואני תפלי, חורנץ. ועוד) – נקי, ר' רעוא דרעווי" (זה"ג קכט, א) תכלית החסד, עוד יותר מהסיד דבריהם (תפלת שחריות).	(49) משנה ריש תענית.	(44) כו, א ואילך (הוא חלק גדול דהסדרה).	(39) כ, ב.ג. ראש שם (mb"r פס"ג, ג).
אבל להעיר משבת (קי, סע"א) דאו נחלה בלי מצרים דיעקב.	(50) להעיר מתענית כי, א: רוב טוביה . . אינו ימלין לעמוד.	(45) סדור עם דאי"ה התיקיעות בסופו (רמן, ב).	(40) רשי שם (mb"r פס"ג, ג).
(55) ולהעיר מרד"ה למפני יהלazon תר"פ (סה"מ תר"פ ע' סי' ואילך) בטעם שיצחק נק' ייד"ר וראה לקמן הערה 53. ו"ע. ואכ"ם.	(*) ומשמע שם שחוכונה גם לגבורה דאכזריות.	(46) ביר פמ"ג, א. פפ"ב, ג.	(41) ל' רשי.
		(47) ראה בפרטiot ספר הערכיטים-חכ"ד ערך אבות בחילהו וערך אברהם אבינו בחילהו. ו"ע.	(42) כ, ג. וראה רשי שם (mb"r שם, ז) זבל פרדוטיו בו. וראה שם, יב ובפרש"י.